

Stališče NČR DNS in SNS

Novinarsko častno razsodišče, skupni organ Društva novinarjev Slovenije in Sindikata novinarjev Slovenije (v nadaljevanju NČR), v sestavi Gojko Bervar (predsednik), Jelena Aščič (podpredsednica), Neva Železnik, Jernej Rovšek, Katarina Vučko, Tatjana Pirc (člani), je na seji 31. januarja 2017 v primeru Marko Pegan proti novinarju Planet TV Jaki Elikanu odločilo, da je novinar kršil Kodeks novinarjev Slovenije.

Primer: Marko Pegan proti novinarju Planet TV Jaki Elikanu

Pritožnik Marko Pegan novinarju Jaki Elikanu očita, da je v prispevku o preiskavi smrti na urgenci bolnišnice v Šempetru kršil več členov Kodeksa novinarjev Slovenije. 1. člen¹ kodeksa naj bi kršil, ker ni preveril resničnosti informacij, preden jih je objavil. V oddaji Planet danes², 14. 10. 2016, in na spletni strani planet.si je namreč objavil, da je policija v zvezi z zamenjavo cevi za dovajanje kisika ovadila sedem ljudi, med njimi tudi pritožnika, ki da je kot nadzornik iz novogoriške družbe PINNS, ki je za upravno enoto opravila tehnični pregled, spregledal vse omenjene napake. Marko Pegan trdi, da na tehničnem pregledu ni sodeloval kot nadzornik in da kot član komisije za tehnične preglede ni mogel vedeti, da so bile listine, priložene dokumentaciji, ponarejene. Pred objavo, pravi, ga je novinar sicer poklical za izjavo v zvezi s tiskovno konferenco policije, na kateri je ta sporočila, da je podala sedem ovadb, vendar pri tem ni omenjala imen. Pritožnik pravi, da ga novinar ni vprašal, če je bil morda kazensko ovaden v tej zadevi ali če je bil res nadzornik na objektu urgence. Pa tudi tega ne, kakšne so bile njegove zadalžitve v vlogi člana komisije za tehnične preglede. Ne proti njemu ne proti firmi PINSS d.o.o. ni bila, kot pravi, vložena nobena ovadba.

3. člen³ naj bi novinar prekršil s tem, da ob hudih obtožbah (ovadba zaradi kaznivega dejanja) ni poskušal pridobiti njegovega odziva. Tega, da je sicer poskušal pridobiti odziv, a je pritožnik izjavo zavrnil, gledalcem ni pojasnil.

¹ 1. člen: Novinar mora preverjati točnost zbranih informacij in se izogibati napakam. Svoje napake —četudi nenamerne— mora priznati in popraviti. V tem primeru NČR lahko presodi, da novinar ni kršil kodeksa.

² Te oddaje ni več v arhivu Planet TV

³ 3. člen: Novinar mora pri objavljanju informacij, ki vsebujejo hude obtožbe, pridobiti odziv tistih, ki jih te informacije zadevajo, praviloma v istem prispevku, sicer pa takoj, ko je mogoče. Enako mora storiti tudi, ko povzema hude obtožbe iz drugih medijev ali arhivov. Če novinar odziva ni mogel pridobiti, mora to javnosti pojasniti.

Glede kršitve 5. člena⁴ pritožnik navaja, da na novinarski konferenci policije niso dajali nobenih osebnih podatkov o ovadenih, torej so bile navedbe novinarja nepotrjene. Šlo je za govornice ali ugibanja, Na to, vsaj v delu, ki zadeva pritožnika, novinar ni opozoril.

Prekršen naj bi bil tudi 18. člen⁵ kodeksa, saj novinar ni bil pazljiv pri objavi imen in fotografij v prispevku, ki zadeva predkazenski postopek. Nasprotno, del prispevka je tudi posnetek, v katerem nastopa pritožnik, podpisan s PINSS - Pegan Marko.

Marko Pegan je priložil tudi kopijo zahtevka za popravek, ki ga po njegovih trditvah na Planet TV niso objavili - ne v oddaji, ne na spletu. Prav tako je razsodišču poslal izjavo, da do zaključka postopka pred NČR ne bo vložil ovadbe ali zasebne tožbe, kar pa da ne velja za tožbo za objavo popravka, ki da se ji, kot kaže, ne bodo mogli izogniti.

Novinar Jaka Elikan je na pritožbo odgovoril. Pravi, da v času objave še ni bilo uradnih informacij o imenih ovadenih, zato jo je sam dobil od zaupnih virov. Trdi, da je pritožnika pred objavo prispevka poklical, se predstavil kot novinar in jasno povedal, s kakšnim namenom ga kliče. Povedal mu je, da se po neuradnih podatkih pojavlja med ovadenmi tudi njegovo ime, in ga prosil za izjavo. Po novinarjevem zatrjevanju mu je pritožnik tedaj na vprašanje odgovoril, da ne ve, ali je ovaden ali ne, okoliščin svojega dela okoli nadzora omenjene napeljave pa ni želel javno komentirati. S temi pojasnili ni ne zavrgel ne potrdil informacij, ki jih je imel novinar od svojih virov. 20. oktobra 2016 je, pravi Jaka Elikan, izvedel, da je pritožnik kot zainteresirana stranka od vodje sektorja kriminalistične policije 17. oktobra izvedel, da ni ovaden, zato je tudi kot novinar podvomil v svoje vire. Novinar trdi, da je napisal popravek in opravičilo, v katerem je navedel nova dejstva (da je Pegan pri policiji izvedel, da ni ovaden). Ta je bil objavljen v oddaji Planet danes⁶. Poleg tega naj bi se Marku Peganu poskusil opravičiti tudi po telefonu in se želel pogovoriti, kako bi bilo mogoče popraviti škodo, vendar je pritožnik takoj, ko se mu je novinar predstavil, prekinil zvezo. Jaka Elikan meni, da je naredil vse, da do napake ne bi prišlo, ko pa se je pokazala, jo je priznal; s tem, ko je napako popravil in se opravičil, po njegovem prepričanju ni kršil 1. člena. O pritožnikovi trditvi, da je napačno uporabil izraz »nadzornik«, novinar pravi, da gre za širši pojem od tistega, navedenega v zakonu o graditvi objektov. Pri tem navaja Slovar slovenskega knjižnega jezika. Po njegovih navedbah naj bi mu vira dejala, da je ovaden ... "tudi nadzornik Marko, ki je bil v komisiji" in da je "v zadnjem koraku zamočila upravna enota oziroma njena kontrola za strojne inštalacije ..." Tudi po drugih medijskih omembah je policija zaslišala gospoda Pegana. Uradne informacije o ovadbi gospoda Pegana pa, pravi novinar, ni imel. Dodaja, da tudi ni trdil, da gre za uradni podatek policije. V časovnih okvirih, namenjenih prispevku, podrobnosti o preverjanju in strukturi virov ni bilo mogoče navajati. Jaka Elikan meni, da je s tem, ko je klical pritožnika, v prispevku pa dejal: "Nihče od vpletenih danes ni želel

⁴ 5. člen: Ko novinar objavlja nepotrjene informacije, govornice ali ugibanja, mora na to opozoriti.

⁵ 18. člen: Ko novinar poroča s področja pravosodja, upošteva, da nihče ni kriv, dokler ni pravnomočno obsojen. Novinar mora biti pazljiv pri omembi imen in objavi fotografij in posnetkov storilcev, žrtev in njihovih svojcev v poročilih o nesrečah in predkazenskih postopkih.

⁶ V tej oddaji v arhivu Planet TV popravek in opravičila ni mogoče najti, je pa novinar poslal NČR posnetek iz katerega je razvidno, da so popravek in opravičilo objavili na koncu oddaje. V oddaji, ki je dostopna v spletnem arhivu Planet TV, pa so opravičilo očitno izrezali.

komentirati zadeve ali pa je telefon zvonil v prazno«, zadostil zahtevam 3. člena kodeksa. Po njegovem ni kršil niti 5. člena kodeksa, saj je treba prispevek videti kot enega v nizu prispevkov na to temo. Predhodni prispevek v oddaji Danes, 14. oktobra, je opisoval pojasnila policije, ki pa so bila anonimizirana. Temu, pravi, je sledilo več napovedi, sporni prispevek in neposredno javljanje novinarja. V napovedi med prvim in drugim prispevkom je jasno razvidno, da ta pri rekonstrukciji uporablja neuradne informacije in da rekonstrukcija še ni dokončna. Pojasnilom policije sledi stavek: "A zadeva je precej bolj zapletena." V prispevku je uporabil arhivske posnetke in bil pri tem po svojem mnenju zelo pazljiv. Njegov objavljeni popravek se tako nanaša tudi na uporabo slikovnega in grafičnega gradiva, ki je bilo neposredno povezano z napako. Pri tem poudarja, da se je z vložitvijo ovadbe, najkasneje 14. 10. 2016 pred novinarsko konferenco, začel kazenski postopek, s tem pa da je objava imen dopustna.

Sklep: Jaka Elihan je kršil 1. in 18. člen, ni pa kršil 3. in 5. člena kodeksa.

Obrazložitev: NČR opozarja na besedo »lahko« v drugem stavku 1. člena kodeksa. Če torej novinar prizna in popravi napako, se NČR lahko odloči, da kršitve ni bilo, lahko pa tudi vztraja pri kršitvi, če meni, da bi se bilo mogoče napaki ob ustrezni pozornosti izogniti in popravek zato ne bi bil potreben. V tem primeru bi novinar, če bi preveril, kaj je pravzaprav delo komisije za tehnični pregled, moral vedeti, da člani komisije preverjajo predvsem skladnost dokumentacije s projektom izvedbenih del, ne pa, denimo, pritrjenosti posameznih vijakov, še posebej ko obstajajo (sicer lažna) potrdila, da je bil test opravljen. O lažnosti tega potrdila je v istem prispevku poročal tudi novinar sam. Zato bi moral Jaka Elihan v navedbe svojih anonimnih virov vsaj podvomiti in jih dodatno preveriti. Tega očitno ni naredil. Na njegovo nepoznavanje in nepreverjanje dikcij v zakonodaji kaže tudi v prispevku uporabljeni izraz »nadzornik«. V zakonu o gradnji objektov je zelo natančno določeno, kaj počnejo nadzornik oziroma odgovorni nadzorniki, kar je v tem primeru ključno, saj njihove naloge za sabo potegnejo tudi ustrezno odgovornost, ki je precej drugačna od odgovornosti, ki jo ima član komisije za tehnične preglede. Novinar je torej spregledal nekaj pomembnih opozoril, zaradi katerih bi moral podvomiti v zanesljivost svojih virov. NČR sicer spoštuje, da je novinar napako priznal in se zanjo opravičil, toda vse navedeno kaže, da bi se ji ob večji pozornosti lahko izognil. Zato je NČR ugotovilo, da je Jaka Elihan kršil 1. člen kodeksa.

Čeprav se navedbi pritožnika in novinarja o iskanju odziva v odtenkih razlikujeta, je vseeno mogoče povzeti, da je Jaka Elihan odziv prizadetega iskal in tudi pojasnil, da ga ni mogel dobiti, ("Nihče od vpletenih danes ni želel komentirati zadeve ..."), zato NČR kršitve 3. člena ni prepoznalo.

Prav tako razsodišče ne prepozna kršitve 5. člena, saj je novinar zaupal svojim virom in potemtakem ni mogel vedeti, da gre za ugibanja in govorice, na katere naj bi v članku opozoril. Poleg tega je policija Marka Pegana res zaslišala. Res pa je tudi, da so se navedbe o ovadenem Marku Peganu pet dni po objavi spornega prispevka izkazale za neresnične, kar je, ko je to izvedel, Jaka Elihan priznal, popravil in se opravičil.

Zaradi trditve o domnevni ovadbi je NČR že prepoznalo kršitev 1. člena kodeksa, zato ne vztraja pri kršitvi še 5. člena, kakor zahteva pritožnik.

Novinar napačno domneva, da se je z ovadbo policije začel kazenski postopek. Ta se začne šele, ko je vložen obtožni predlog. Novinar za razkrivanje imena pritožnika torej ni imel nobenega utemeljenega razloga, še posebej, ker je od sedmih domnevno ovadenih razkril le dve imeni. Objavil je tudi arhivska posnetka z njuno podobo, medtem ko je za druge zapisal le, za katere dele gradnje oziroma napeljave so bili zadolženi. Nekateri bi lahko bili tudi neposredni krivci za katastrofo, pa ni razkril njihovih imen. Ker je bil pri omembi imen v času, ko je šlo še za predkazenski postopek, premalo pazljiv, je kršil 18. člen kodeksa.

Obnova postopka: Postopek, ki je bil zaključen in sta bila po njem izdana razsodba ali stališče NČR, se lahko obnovi na temelju predloga kateregakoli udeleženca v postopku. Udeleženec v postopku lahko zahteva obnovo postopka najpozneje eno leto od dne, ko je izvedel nova dejstva in dokaze, ki lahko vplivajo na spremembo prvotno izrečene razsodbe ali stališča. O predlogu za obnovo postopka odloča NČR, ki mora ugotoviti, ali obstajajo utemeljeni razlogi za obnovo postopka. Ponovni postopek prav tako vodi NČR.

v Ljubljani, 14. februarja 2017

Gojko Bervar, predsednik Novinarskega častnega razsodišča